

SALVIUS, LARS

**Svenska historien, til yngsta begynnares
tjenst sammandragen./(Lars Salvius.)
Stockholm, tryckt på direct. Lars Salvii
kostnad, 1771.**

Stockholm
1771

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

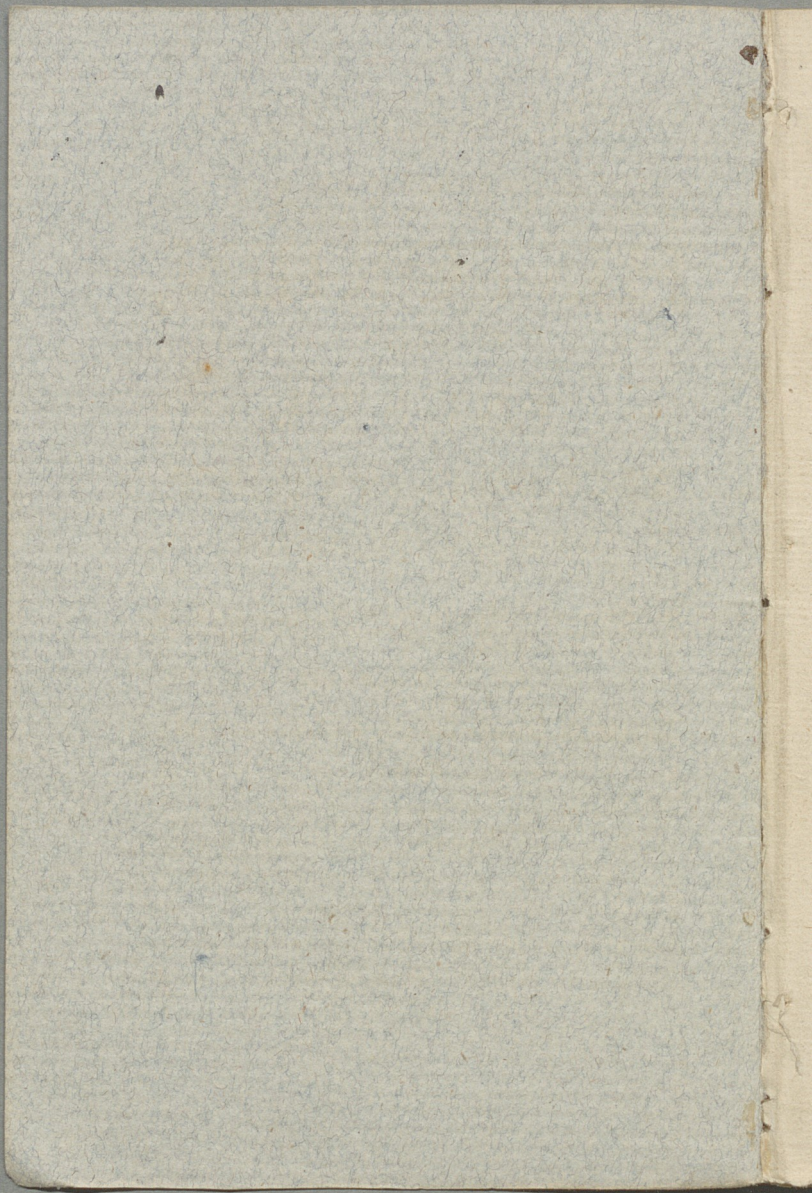
- <http://search.books2ebooks.eu/>

SALVIUS, L.

dict.
Se.
Allen
(Per.)

1700-1829

1771

Hist.
Lv.
allm.
(171)

1700-1829

SVENSKA HISTORIEN,

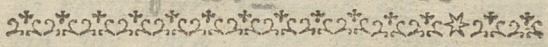
TIL

YNGSTA

BEGYNNARES TJENST

SAMMANDRAGEN.

af L. Salvius.

STOCKHOLM,

Tryckt på Direct. LARS SALVII kostnad,

1771.

L. Salvius.

SVENSKA
HISTORIE

YNGSTA

BEYNNARS TIDST

SAMMANFÖRDE

STOCKHOLM

STOCKHOLM

Tryckt hos D. J. W. H. K. N. S.

1771

Mine Kåre Barn!

För Eder ålder, som ännu ej fyllt 14 år, kan väl intet Studium vara behageligare, än det Historiska, allenast det är lämpadt efter Eder begrep i denna åldren. En tydelig kärthet tyckes då vara måst tjenlig, som liksom lägger de första grundstenar til den byggnad, som sedan med åren skal uprefas. Den tid, som sedan följer, behöfver en utförligare Afhandling, med tjenliga anledningar til nyttiga Reflexioner öfver de gjorda berättelser, hvarmed jag, i sinom tid vil vara Eder til tjenst, om Den Högste därtill täckes förlånga mina dagar. Nu är mitt upsåt allenast, at följa Eder liksom på en resa och utvisa för Eder de förnämsta nattläger och hviloställen på denna väg. J kunnen sedan så mycket lättare fästa i minnet alla de märkvärdigheter, som förekomma på hvart och et ställe.

ting, gifve Eder sin nåd, at så kunna nyttja Eder Barndom, at Hans åra, Fäderneslandets förmon och hvars Mans bästa måtte igenom Eder skickelighet alt mer och mer främjas i de följande åldrar. Stockholm den 7 Novemb. 1771.

LARS SALVIUS.

IN-

INLEDNING.

§. 1-

Ovist år, när och huru Sverige först blifvit bebodt. Gamle Sagor berättas, at ungefärligen 100 år efter Synda-floden, skal JAPHETS SON MAGOG, hafva med en flytthop kommit til det landet, vi nu kalle Sverige, och där uprättat et Vælde, hvaröfver Han sjelf blifvit den förste Regent.

§. 2.

1. Med mera visshet kunne vi sluta, at en vid namn ODEN, kommit hit ifrån Crimiska Tartariet med en folkhop, och intagit *Finland, Sverige, Götthland och Danska Öarna*, hvilka Länder tillsammans med *Norrige*, kallades *Scandinavien*.

2. Både Konungar och folk voro nu Hedningar, men blefvo sedermera Christne; altså kan denne Historien beqvämligen de-

las i 2:ne Hufvudstycken, af hvilka det 1:sta skal handla om den *Hedniska Tiden*, och det 2:dra om den *Christna Tiden*.

Första Hufvudstycket, Om den Hedniska Tiden.

§. 1.

1. Efter ODENS död blef det Scandina- viska Riket delt imellan Sönerna, af hvilka YNGVE fick Sverige och Gøthaland på sin lott, och blef Stamsfader til YNGLINGA-Ätten, som länge innehaft den Svenska Thronen.

2. De förste Regenter kallades Drot- tar; men den 10:de, som het DYVE, tog an *Konunga-Titul öfver Upsala*, hvaremot de, som styrde i Provincerna, kallades *Fylkis Konungar* eller *Fylkis Furstar*.

3. Den sifte Konung af denna Ätt, som i riktig ordning efterträdde, var INGIALD ILLRÅDA. Han brände up sig sjelf af fruktan för en Gøtha Konung, IVAR WIDFAME, som fördref INGIALDS Son, OLOF, och sjelf tog in Riket.

§. 2.

Efter åtskilliga omväxlingar kom BJÖRN på Hauga, år 780 efter Christi fö-

födelse, at blifva *Upsala Konung*, under hvilken tid den Christna Låran först blef bekant i Sverige, och åfvenvål af Konung *EJÖRN* gynnad, som lefde til 840. *ERIC SEGERSÅLL* var den sifte Hedniske Konung, ehuru Han dock sedermera sjelf antog Christna Låran, och lät döpa sig.

Andra Hufvudstycket, Om den Christna Tiden.

§. 3.

Denna tid kan med fog delas i 3:ne Tidehvarf. Under det 1:sta regerades Sverige af sina egna Konungar: under det 2:dra af Danska Konungar i Union med Dannemark: under det 3:dje åter af egna Konungar, hvilket Tidehvarf ännu räcker.

Denna indelning är rättad efter det verldsliga Regementet; men samma tid kan ock delas i 2:ne Tidehvarf, om en vil rätta sig efter Religions- och Kyrkova-sändet. Den Catholke Låran herrskade under det 1:sta och 2:dra Tidehvarvet, det är ifrån Christendomens början, til dess Sverige andra gången kom at regeras af sina egna Konungar; men

under det 3:dje Tidehvarfvet, då Sverige åter blifvit flyrt af sina egna Konungar, har den Evangeliska Låran varit i Sverige. Här skal dock den förra indelningen följas.

Det Första Tidehvarfvet.

S. 4.

Den Christna Låran var vål altfedan år 829 bekant i Sverige igenom en Tysk Munks, *Ansgarii*, predikan, under K. BJÖRNS tid; men hon blef dock vidare fortplantad och mera allmänt antagen igenom OLOF SKÖTKONUNG, som kom til Regeringen 1001, och var ERIC SEGERSÅLLS Son, hvilken skaffade hit Christna Lärare ifrån Angland, hvarföre Han ock af de fläste anses för den första Christna Konung i Sverige, åfven som Han ock var den förste, som kallat sig *Svea- och Götta-Konung*. Han lät slå Mynt och hade i sin tid mycken strid med OLOF HARALDS-SON från Norrige, hvilken upbrände Sigtuna Stad: denne Konung afled år 1024.

S. 5.

Den yngre Sonen AMUND JACOB, efterträdde Honom först, och sedan den äldre

ældre EMUND GAMMAL, som dog 1061, hvarigenom Ynglinga-Ätten aldeles ut-slocknade på Mansfidan.

§. 6.

Nu kom Västgötha JARLEN eller Fursten RAGVALDS SON, STENKIL, på Svenska Thronen, och förestod Regementet berömligen. Hans afkomningar och Släktingar bibehöllo sig vid Regementet hela 70 åren; men med RAGVALD, INGES SON, som år 1132 af K. MAGNUS i Dan-nemark blef ihjälflagen, uphörde STEN-KILSKE Ätten at regera.

§. 7.

Efter RAGVALDS död blef Östgötha Konung SVERCHER uphögd til *Svea- och Götha - Konung*; men efter ERIC, Västgötha JARLEN JADVARD BONDES SON, gjorde sig förtjent därmed, at Han undertvingat och omvändt Finland; upkom tvist om Kronan. Dock bilades den på det fåttet, at SVERCHERSKE-och BONDE-Ätterne skulle ömsom regera.

Denna omväxling underhölts ock ver-keligen nästan i 100 år, då båda Ätterne igenom inbördes onigheter blefvo utro-tade och styrelsen lemnad åt en ny Ko-nunga-Att, som ägde en Högborrad Svensk Herre, FOLKE, til Stamfader,

A 5

I den-

I denna tid steg de Andeligas magt til mycken högd igenom Konungarnas blinda nit och flathet för Påfvens välde.

§. 8.

Den förste Konung af denna nya Ätt var WALDEMAR, JARLEN BIRGERS Son. Under WALDEMARS minder-årighet skulle BIRGER företa Riket, som han ock gjorde med stort beröm, under hvilken tid Han lade grunden til Stockholms Stad, 1260. Efter denna BIRGERS död upkom åter oenighet imellan WALDEMAR och Hans yngre Bror MAGNUS. Hvilken tvist flöts så, at MAGNUS år 1277 blef upfatt på Konunga - Thronen, under namn af MAGNUS I. LADULås, hvilket tilnamn Han fick för det, Han igenom goda Förordningar fredlyste hvarsmans lada. Han dog 1290.

Sonen BIRGER efterträdde. Under minder-årigheten lade Förmyndaren, Riksmarsken TORKIL KNUTSSON, Carelen til Svenska Kronan, och lät omvända Invånarna til Christna Låran.

Konung BIRGER råkade i oenighet med sina Bröder Hertigarne WALDEMAR och ERIC, hvilka Han efter flera förlikningar lät trolöst fångsla och år 1317
obarm-

obarmherrigr svålta ihjäl på Nyköpingsslott.

Han blef då affatt och Sonen **MAGNUS**, såsom delaktig i Fadrens brott, halshuggen.

§. 9.

Den ihjälsvultne Hertig **ERIC**S SON, **MAGNUS**, blef då Konung, under namn af **MAGNUS II**. Han ärfde icke allenast den Norriska Kronan, efter sin Moder, utan Han hade ock den lyckan, at igenom Förmyndaren, **MATS KETTELMUNDSONS** bestyrande under minder-ärigheten se sitt Rike hafva återvunnit Skåne, Halland och Bleking.

Men så snart Förmyndaren var död, började Han straxt, at regera illa. Han kom således i oenighet och fegd med sina Söner **ERIC** och **HÅKAN**. Den förra hyllades til Med-Regent; men blef af sin elaka Moder **BLANCA** förgifven. Sedan återgaf **MAGNUS** til Dannemark ofvannämde Gøthiska Provincer. Han fick därföre icke allenast det tilnamnet **SMEK**, utan måste ock se Riks-styrelsen lämnad åt sin yngre Son **HÅKAN**, som redan var hyllad Konung i Norrige; men som **HÅKAN** tvårtemot Rikens Ständers vilja och sitt löfte, hade tagit den Danska Konunga-

ga-Döttren MARGARETA til Gemål; så blef Han äfven aflatt 1363. Efter den tiden har ingen FOLKUNGE belutit Svenska Thronen; ty af denna Konunga-Att voro icke flere igen.

§. 10.

En Hertig ALBRECHT af Meklenburg, Konung MAGNI SMEKS Systerfon, blef väl då utvald och 1364 krönt til *Sveriges Konung*, hvaruti Han ock sjelf stadfaste sig igenom segersama vapen emot Konung MAGNUS, som blef fången och efter lösgifningen drunknade på resan til Norrige.

Men när ALBRECHT var stadfäst på Thronen, för Han illa fram, och prässade underfåtarena så högt, at de nödgades söka hjelp hos Drottning MARGARETA i Dannemark.

Hon kom med en Krigshår, vannt emot ALBRECHT år 1389, en stor Fältlagtning, och tog Honom sjelf til fånga. Därifrån blef Han ej fri, förrän efter 7 år, då Han nödgades lemna Riket til MARGARETA. Sedan reste Han tillbaka åt Meklenburg, gick in i et Kloster, til desf Han där dog.

Det

Det Andra Tidehvarfvet.

§. 11.

Drottning MARGARETA regerade strängt öfver Sveriges underfåtare; men tillika slugt: öfvertalte de Svenska, at antaga sin Systerfön, HENRIC af Pommern, til Konung, ehuru Hon förbehöll sig icke allenast Förmynderskapet under Hans minder-årighet, utan ock de flästa Provincer til underhålls-Lån. På den grunden blef HENRIC Konung, under namn af ERIC XIII.

I anseende til det Hon, såsom Enke-Drottning efter K. HÅKAN i Norge, åfven regerade däröfver; så ville Hon så laga, at alla tre då förknippade Nordiska Riken skulle beständigt utgöra en Regements kropp. Detta bragte Hon så vida, at Sveriges, Dannemarks och Norriges Ständer på en Riksdag i *Calmar* år 1397, kommo öfverens, at alla tre dessa Riken skulle i evärdeliga tider regeras af en Konung. Föreningen kallas allmänt *Calmare Union*.

§. 12.

Kårt för MARGARETAS död, som skedde 1412, upkom Krig imellan K.
ERIC

ERIC och Holsten, til hvars utförande Han plågade de Svenska underfåtarena med stora utlagor. Och som de ännu vidare undertryktes igenom Danska Ambetsmän; så följde häraf upror. Konungen förlikte sig 2:ne gånger; men som Han icke höll någondera förlikningen, så blef Honom 1440 tro och lydna upsagd af alla tre Riken.

§. 13.

Dannemarks Ständer utvalde straxt K. ERICS Syfterson, CHRISTOPHER af BAYERN, til sin Konung, och anmodade Sveriges Ständer, at göra det samma, som ock skedde. Denne Konung förbättrade Lands-Lagen, lefde enigt med sina Svenska underfåtare: dog 1448.

Sedan Sveriges Ständer i Stockholm på en Riksdag tvistat fins imellan, antingen de ensamt skulle välja sig Konung af Svensk stämman, eller ock i följe af *Calmare Union*, gå i samråd med Dannemarks och Norriges Ständer; kommo de ändteligen öfverens om det förra, och utvalde 1448 Riks-Marsken CARL KNUTSON af BONDE-Ätten til Sveriges Konung.

Denne Konung blef i början angrepen af Konung CHRISTIAN I. i Danmark,

mark, och var desutan, för någon börjad Reformation i Kyrko-väsendet, lå förfölgd af de Andeliga, at Han måste fly ifrån Sverige til Danzig, där Han uppehöll sig i 7 år.

I medlertid kallades nyfsnämnde Konung CHRISTIAN til Stockholm, där Han hyllades til Svensk Konung. Men som Han mycket tryckte underfåtarena, tvärt emot sin försåkran, blef Han åter bårt-drefven och Riksstyrelsen stadfäst för Konung CARL VIII. Men då Han å nyo angreps af CHRISTIAN, blef Han fången och tvungen at affåga sig Kronan. Konung CARL blef vål 2 år därefter återkallad; men måste se sin Thron skakad af inbördes oro alt til sin död, som skedde i Stockholm år 1470.

§. 14.

STEN STURE den äldre, Konung CARLS Systerfon, blef nu *Riksfens Förståndare*. Han stiftade Upsala Academie år 1477. Under Hans tid gjorde Ryssarne många infall i Carelen och Finland; men de blefvo ständigt manligen emottagne. Han hade ock mycket at göra med K. CHRISTIAN och Hans Son K. JOHAN af Dannemark, hvilka dels med våld, dels med konst, ville tvinga sig på Sven-
ska

fka Thronen: Han hölt dem länge tillbaka; men blef ändteligen öfvervunnen, och nödgades återverlema Riket til K. JOHAN. Denne Danske Konung blef således 1497 rådande öfver Sverige, under namn af JOHAN II, som straxt lät hylla sin Son CHRISTIAN. Som denne JOHAN förtölgde de förnämsta Familier och lät sina Ambetsmän våldföra underfåtarna, upkom krig och upror, hvaruti Honom år 1501 uplades tro och lydriad, då STEN STURE åter togs til *Riksföreståndare*, hvilken 2 år därefter förgafs af Konung JOHANS Gemål, 1503.

§. 15.

SVANTE STURE blef nu *Riksföreståndare*, och fortsatte kriget emot Kong JOHAN, som icke ville sluta fred, med mindre Han åter antogs til Svensk Konung; men ingendera skedde under denna STURENS tid, som icke räckte längre, än til 1512, då Han afled med döden. Sonen, STEN STURE den Yngre, blef då efter mycken tvist *Riksföreståndare*. 1513 dog K. JOHAN i Dannemark och lemnade sitt Rike til Sonen CHRISTIAN, som väl flöt et stillestånd med Sverige; men ville dock tvinga sig up på Thronen. Däruti biträdde Han mycket af Arche - Biskopen
Gu-

GUSTAF TROLLE, som intalte K. CHRISTIAN, at bryta stillståndet och komma hit in med en Skepsflotta; men STUREN dref honom tillbaka, och tog TROLLE til fånga.

Omsider kom K. CHRISTIAN med en flotta åter til Stockholm, och sedan Han af STUREN blifvit undandrefven, laddes Han vilja komma til STURE, at handla om fred, allenast han finge gisflan.

Honom skickades då 6 Adelsmän, ibland hvilka GUSTAF ERICSSON WASA var; men Han förde dem alla åt Danmark, hvarifrån dock nyfsnämde GUSTAF fick tillfälle at rymma til Lübeck.

1520 föllo de Danske in i Västergöthland, då STURE, som skulle gå emot dem, blef skuten i låret, hvaraf Han dog.

§. 16.

Straxt efter STURES död blef den omtalte Danske Konungen af GUSTAF TROLLE i Upsala utropad och krönt til Sveriges Konung, under namn af CHRISTIAN II. Han stälte sig i början vänlig; men sedan Han fått Stockholms Slott i besittning, lät Han d. 8 Nov. samma år på Stockholms Torg obarmhertigt halsugga 96 personer, alla af hög stamma, dels världslige, dels andelige, hvarförutan i sam-

ma dagar öfver 600 personer uti Landsorterna blefvo afrättade. Efter detta *Stockholms blodbad* seglade CHRISTIAN åter til Dannemark, sedan Han igenom sitt grymma förfarande tillskyndat sig et tilnamn af *Tyran*.

Imedertid kom GUSTAF WASA i från Lübeck, gick hemligen up til Dalarna och öfvertalte Dalkarlarna til resning. De öfrige Landsorters invånare följde deras efterdöme, så at en krigshår upfattes, hvarmed GUSTAF dref Danfka krigsfolket ut ur Sverige.

K. CHRISTIAN *Tyran* blef således den Svenska Kronan förlustig, och GUSTAF ERICSSON WASA fattes år 1521 til *Riksföreståndare*. Efter den tiden har ingen Dansk Konung regerat öfver Sverige, eller Sverige varit förknippadt med Dannemark.

Det Tredje Tidehvarfvat.

17 §.

Riksföreståndaren GUSTAF, tog nu hela Riket in och blef 1523 upfatt til *Svea- och Göttha-Konung*, under namnaf GUSTAF I. Han hade redan förut börjat och fortfor nu med Religionens reformerande, så at i Hans tid den Catholske Låran blef aflagd och den Evangeliske i dess ställe antagen, och

och herrskande, hvarjämte de Andeligas magt och rikedom blef ståckt. Af alt detta upkom vål åtskillige upror; men K. GUSTAF dämpade dem alla, jämte det Han förbättrade Rikets hushållning.

Med Dannemark var vål ännu et och annat missförstånd; men som den äfven där affatte K. CHRISTIAN II. sökte at återtaga sitt Danska Rike ifrån Farbrodern, FREDRIC af Hollstein, och sedermera af Hans Son CHRISTIAN III, så funno de för rådeligast, at förlikas med K. GUSTAF.

I anteende til de stora tjeniter, som K. GUSTAF gjort Riket, blef arfs-rättighet til Svenska Konunga-Thronen år 1540, på Riksdagen i Örebro, updragen åt samma Konungs Manliga Bröstarfvingar, hvilken efterträdnings-rätt ytterligare stadfästes år 1544 på Riksdagen i Westerås, då den äldste Prinsen, ERIC, förklarades til Efterträdare, och Thronfölgden faststald på Hans efterkommande. Vid samma tillfälle afgjordes, at ständigt förblifva vid den rena Evangeliska Låran. Konung GUSTAF I. var 3 gånger förmåld.

1:0. Med CATHARINA från *Saxen Lauenburg*, som blef en Moder åt Kron-Prinsen ERIC.

2:0. Med MARGARETA LEYONHUVUD, som blef en Moder til tre Prinssar

och sex Prinsessor, af hvilka vi märke
Prinsarne JOHAN och CARL.

3:o. Med CATHARINA STENBOCK,
som ej fick några Barn.

Sedan K. GUSTAF slutit fred med
sina Grannar och förbund med åtskilliga
Magter, förlånte Han Kron-Prinsen ERIC
med Småland, Arf-Prinsen JOHAN med
Finland, och Arf-Prinsen CARL med Sö-
dermanland, Nerike och Vermeland.

Andteligen afled denne Store Konung
år 1560, efter 39 års berömlig Regering.

§. 18.

Enligt Arf-Föreningen efterträdde Her-
tig ERIC, under namn af ERIC XIV, som
vid sin Kröning i Upsala inrättade den *Gref-
liga* och *Friberrliga* värdigheten i Sverige.

Denne Konung råkade i krig med
Rysland angående Lifland, och med Dan-
ne mark angående 3 Kronor, hvilka Danne-
mark icke ville sluta ut ur sitt Riks-vapen,
ehuru det egenteligen af älder varit Svea-
Rikes enskildte vapen. Men intetdera
kriget flöts i ERICs tid.

Kong ERIC var misstänksam emot
sina Bröder, och i synnerhet emot Her-
tig JOHAN. Han lät fångsla Honom til-
lika med Hertiginnan, och föra dem ifrån
Åbo til Gripsholm, hvarifrån de icke för-
ån efter 4 år lösgäfvos, näml. 1567.

Den-

Denne Konung var svag och ond til finnet, så at Han nåstan utrotade den STURISKA Ätten, och besläckade sin egen hand med des hederliga blod.

Mislyckade förslager i anständiga för-
målningar, kom Honom i den yran, at
taga en gemen qvins-person CATHARINA
MÅNS DOTTER til Gemål.

Då Han af alt detta blef så godt,
som galen, sammanfatte sig Hertigarne
JOHAN och CARL, stötte Honom med
Ständernas samtycke ifrån Thronen år 1568,
och satte Honom i fångelse, där Han
1577 förgafs med en förgiftad ärt-soppa.

§. 19.

Hertig JOHAN af Finland, såsom i
ålder näst den affatta K. ERIC, blef straxt
förklarad til Sveriges Konung, under namn
af JOHAN III.

Kriget med Dannemark slöts år 1570
igenom Stetiner-fördraget, då Danske Ko-
nungarne väl förlorade sitt anspråk på
Sverige; men däremot måste Sverige til
Dannemark afstå Jämtland, Herrjedalen,
Skåne, Halland, Bleking och Gothland.
Ryska kriget kom ej til slut i Konung
JOHANS tid.

Denne Konung var 2 gånger förmåld.
1:o. Med en Polsk Konunga-Dotter,
CATHARINA, som blef en Moder åt en
Prins

Prins SIGISMUND och en Prinsessa
ANNA.

2:0. Med GUNNILLA BJELKE, som
blef en Moder åt Hertig JOHAN af Ö-
stergöthland

Drottning CATHARINA, såsom
til Låran Catholik, förledde K. JOHAN
icke allenast, at lägga grund til den Ca-
tholska Lårans åter införande i Sverige,
utan ock, at i samma Lära låta upfostra
Pr. SIGISMUND. Denne Prins, som af
den anledningen kom at väljas til Konung
öfver Polen, blef tillika, enligt Arf-före-
ningen, förklarad til Efterträdare på Sven-
ska Thronen, med förbehåll, at icke in-
föra den Catholska Låran, och at Hertig
CARL skulle hafva del i Riksstyrelsen.
Andteligen dog K. JOHAN III år 1592.

§. 20.

SIGISMUND blef nu Konung öf-
ver Sverige. Då Han emot sin försåkran
böd til at införa den Catholska Låran, lät
Hertig CARL vid et Ständernas Möte i
Upsala, år 1593, å nyo fastställa den Evan-
geliska Låran, och tvang K. SIGISMUND,
at vid Kröningen gifva en ny försåkran.
Konungen blef däröfver så förtretad, at
Han straxt reste ut til Polen, utan at för-
antalta något om Riket. Rikfens Stån-
der samlade sig därför 1595 i Söderkö-
ping,

ping, stadfäste Hertig CARL i Riksstyrelsen, och faststaldte den Evangeliska Låran til yttermera visso.

K. SIGISMUND kom dårföre 1598 öfver med krigsfolk; men efter ömlom krigslycka bleivo Hans troppar slagne och Han sjelf på nytt tvungen til förlikning, hvarföre Han åter reste bårt til Polen, utan at upfylla sina löften, eller at föranstalta något om Riket, som nu var i et förvirradt tilstånd.

§. 21.

Konung SIGISMUND ågde 2:ne köttliga Systrar efter hvarandra til Gemåler, hvilka bågge voro Hertiginnor af Österrike.

1:0. ANNA, som blef en Moder til ULADISLAUS.

2:0. CONSTANTIA, som blefen Moder til 4 Prinsar och en Prinsessa.

Under K. SIGISMUNDS frånvaro samlades Ständerne år 1599 i Jönköping, och förelade Konungen en viss tid, inom hvilken Han skulle antingen sjelf komma, eller låta Prins ULADISLAUS komma til Sverige, at upfostras i den Evangeliska Låran, och sedan at emottaga Kronan, den de åt Honom uplåto.

Men, som ingendera skedde och K. SIGISMUND desutom upviklade Polen til

krig emot Sverige; så upfades Honom år 1600 den underfåteliga lydningen; och hela Hans Ätt uteflöts ifrån Svenska Thronen, hvilken i des ställe updrogs åt Brodren, Hertig CARL, och Hans Ätt.

§. 22.

Nyfsnämde, Hertig K. GUSTAFS yngsta Son, blef således samma år Konung öfver Sverige, under namn af CARL IX.

Han kriget fortsatte med Polen, utan at se des slut. Med Ryssland flöt Han först förbund; men, som Han ej fick njuta de utlofvade förmoner; började Han sjelf Krig, tog *Carelen*, *Ingermanland* och *Stora Novogrodin*; men hant icke at sluta fred.

Oförmodeligen bröt K. CHRISTIAN IV. af Dannemark freden, då K. CARL lyckeligen vände sina vapen emot de Danfka; men öfverlefde ej krigets slut, utan dog år 1611 i Nyköping.

K. CARL IX var 2 gånger förmåld.

1:o. Med en Pfaltzisk Prinsessa ANNA MARIA, som blef en Moder åt 2 Prinsar och 4 Prinsessor, af hvilka den ena, CATHARINA, förmåltes med Pfaltsgrefven, JOHAN CASIMIR, af Zveybrücken, en Moder til CARL GUSTAF, som sedermera blef Konung i Sverige.

2:o. Med CHRISTINA, Hertig ADOLPHS Dotter af Holstein. Hon blef en

)

o

(

25

en Moder til 2 Prinseffor och 1 Prins
GUSTAF ADOLPH.

§. 23.

Denne Prins, blef nu straxt efter sin Herr
Faders död Konung öfver Sverige, under
namn af GUSTAF den II. ADOLPH,
ehuru Han för sin minder-årighet icke
straxt fick tiltråda Regeringen. Jämte
Kronan ärfde Han 3:ne krig; men vishet
och tapperhet hulpo Honom til rätta.

Han slöt med Dannemark 1613 fred
i Sjøröd, och igenlöfte de förlorade Orter
med 1 million Riksdaler.

Med Ryssland slöts 1617 fred i Stol-
bova, då Ingermanland, Carelen och Kex-
holms Lån aftråddes til Sverige.

Emot Polen fortsattes kriget lycke-
ligen, så at 1629 et stillestånd slöts, då
Sverige fick tils vidare behålla hvad trop-
parne intagit i Lifland och Preussen.

Som Romerska eller Tyska Kejsarens
öfvermagt fordrade motstånd, och de E-
vangeliske orterne behöfde hjelp i sitt be-
tryckta tillstånd; så gick K. GUSTAF A-
DOLPH 1630 med sina troppar öfver til
Pommern, och började samt fortsatte det
Tyska kriget emot de Kejsferliga med en
bestörtande lycka. Men midt under krigs-
lyckan blef Han 1632 i et stort fältslag

B 5

vid

vid Lützen i Saxen skuten, under det at krigshären som bäst segrade.

Med sin enda Gemål MARIA ELEONORA, en Churfurstelig Prinsessa från Brandenburg, fick denne Konung en enda Prinsessa CHRISTINA.

§. 24.

CHRISTINA blef straxt Drottning öfver Sverige, ehuru Riket under Hännens minder-årighet styrdes af 5 Riksfens Råd. Det Tyska kriget fortsattes och flöts lyckeligen 1648, igenom den Westphaliske freden, då Sverige fick hela öfra Pommern, Staden *Wismar*, Stiften Brehmen och Verden samt 5 millioner R:Dal. Stillståndet med Polen förlängdes til 1655.

Dannemark angreps med den lycka, at Sverige i freden, som 1645 flöts vid Brömse-bro, fick *Gottlana*, *Ösel*, *Herjedalarna* och *Fjämtland*, m. m.

Drottning CHRISTINA afflog all för-målning, och afträdde 1654, med Ständernas samtycke, kronan åt K. CARL IX:s Dotter-son, CARL GUSTAF. Sedermera reste Hon ur Riket, och, efter flera fram-och återrefor igenom Italien, Frankrike och Nederländerna, antog den Catholska Läran och dog i Rom 1689.

§. 25.

CARL X. GUSTAF III, som på före-

förenämde fått blef Konung öfver Sverige, fortsatte kriget emot Polen så lyckligt, at Han i et fälttåg intog hela Landet, och där lät hylla sig.

Som både Ryisland och Dannemark då bruto freden, gick K. CARL GUSTAF med krigshären igenom Tyckland öfver de frusna Belterna til Dannemark, och tvang K. FRIEDRIC III, at i Roschild 1658 sluta fred, då Sverige fick *Skåne, Bleking, Halland, Hveen* och *Bobus Lån*, Öen *Bornholm* och *Dronthems Lån* i Norrige.

Han bröt vål sjelf denna fred straxt därefter; men, i anseende til Holländska Flottan, som kom Dannemark til hjelp, kunde Han ingen ting uträtta, utan afled oförmodeligen 1660 i Götheborg.

K. CARL GUSTAF var en gång förmäld och det med Hertig FREDRICS Dotter af Hollstein, HEDVIG ELEONORA, som blef en Moder til en enda Prins, CARL.

§. 26.

Denne Prins blef straxt Konung, under namn af CARL XI, ehuru Riksstyrelsen under Hans minder-årighet anförtrordes Enke-Drottningen och 5 Riksfens Råd.

Med Polen slöts samma år fred i *O-liva Kloster*, då K. JOHAN CASIMIR afstod med sitt påstående på Svenska Kronan, och Republiken Polen aftrådde *Lifland*

land til Sverige. Samma år slöts ock fred med Dannemark vid Köpenhamn, då det förblef vid Rodschildska freden, förutan det, at *Bornholm* och *Drontheims-Lån* åter föllo til Danska Kronan. Med Ryssland slöts 1661 fred i Cardis, då grånorne före kriget blefvo stadfästade. 1668 ingick Sverige en Trippel-alliance med Ängland och Holland, men 1672 et förbund med Frankrike. Därigenom inveklades Sverige i et krig med Dannemark, Brandenburg och flera Tyska Länder; men efter ömsom lycka slöts år 1679 fred med Dannemark i Lund, och med de Tyska Länder i Nimvegen.

§. 27.

K. CARL, som redan 1672 tiltrådt Regementet, skaffade sig vid 1680 års Riksdag Envälde af Riksfens Ständer. Däruppå anstälde Han en Reduction, igenom hvilken alla de Krono-gods, hvilka i förra tider utan lösen blifvit söndrade ifrån Kronan, nu åter indrogos til Kronan.

Med den förmögenhet, som Kronan då fick, uprättade K. CARL de indelta Regementerna til en ständig krigshår.

Denne Konung var engång förmäld, och det med K. FREDERIC III:s Dotter af Dannemark, ULRICA ELEONORA, som blef en Moder til 5 Prinsar och 2 Prinsessor, af hvilka vi förnämligast böre märka Kron-

Kron-Prinsen CARL och Arf-Prinsessan ULRICA ELEONORA. Ändteligen affomnade K. CARL XI. under det Han skulle medla den Ryssvigske treden, år 1697.

§. 28.

Kron-Prinsen CARL tilträdde flaxt Regeringen, under namn af K. CARL XII, ehuru Han då ännu icke fyllt 16 år.

Det stora Nordiska kriget tog nu sin början igenom det, at Dannemark, Ryf-land och Polen nåftan på en gång angrepo Sverige.

K. CARL vände först sina vapen emot Dannemark, som föranlåts at år 1700 sluta fred i Traventhal. Sedan seglade Han med sitt folk til Lifland och vant vid Narva med 8000 man en stor fältslagtning emot 80000 Ryssar. Därefter gick Han med krigshären in i Polen, och efter många segrar förmådde Polska Adeln, at affätta K. AUGUST och at til Konung uphöja en Piaft, STANISLAUS. Sedermera gick K. CARL in i Saxen, slöt där 1706 fred i Alt-ranstadt med K. AUGUST, som tillika var Churfurste i Saxen, och förmådde Honom at aldeles affåga sig Polska Kronan, ehuru Han sedermera tog hånne igen.

§. 29.

§. 29.

Därpå vände K. CARL sig med hela sin styrka emot Ryssland, gjorde lyckliga framsteg ända ned i Ukraine; men förlorade 1709 vid Pultava en stor fältslagtning och måste då taga sin tillflykt til den Turkiska Fästningen Bender i Bersarabien.

1712 blef Han af 10000 Tartarer angripen och såsom fången förd til det Turkiska Slottet Demotica i Romanien, hvarifrån Han 1714 reste med et litet följe til Stralsund.

I medlertid foro Ryska tropparne illa fram i Lifland och Finland, hvarjämte Danemark å nyo hade brutit freden, utom det, at England och Preussen äfven oroadde Sverige. När då K. CARL kommit hem til Sverige 1714 och samlat en krigshår, gick Han därmed åt Norrige; men vid belågringen af Fredricshall blef Han 1718 skuten, och slöt således sitt segerlösa lif, utan at hafva varit förmåld.

§. 30.

Arf-Prinsessan ULRICA ELEONORA, som redan var förmåld med Arf-Prinsen och Landt-Grefven FRIEDRICH af Hessen-Cassel, blef då vald til *Sveriges Drottning*,
hvare-

hvaremot Hon affade fig envåldet och lofvade styra Rike sitt efter en Regerings-form, som upfattes 1719. Men året därpå öfverlemnade Drottning ULRICA Thronen åt sin Gemål med Riksfens Ständers samtycke, och dog sedermera 1741.

§. 31.

På nyfsnämde sätt blef Drottning ULRICAS Gemål *Konung öfver Sverige*, under namn af FRIEDRICH I. Han fick ock föråkran på Thronföljden för sina Manliga Bröstarfvingar, och affade envåldet både för sig och dem.

Nu slöts straxt fred med England, som fick behålla Brehmen och Verden, emot 1 million R:dal. Därefter med Preussen, som fick *Stetin* med flera Pomeriska orter, emot 2 millioner R:dal.

Vidare med Dannemark, som återgaf de intagne orter, hvaremot Svenska Handels-fartyg framgent skulle betala Tull vid Öresund och Belterne. Ändteligen blef ock 1721 i Nyftad fred sluten med Ryssland, som emot 2 millioner R:dal, fick behålla hela Lifland och Ingermanland, tillika med en del af Carelen och Wiborgs Lån. Den i Drottning ULRICAS tid påbegynte förlikningen emot Polen blef

fe-

federmåra 1729 fullbordad igenom et ordenteligt freds-slut.

Efter erhållit fredslugn börjades med Rikshushållningens uphjälpande, som ock lyckades så, at Manufacturer och Handel med flera Nåringar kunna ifrån 1739 råka sin upkomst i Sverige. Samma år börjades Kongl. Vetenskaps Academien. 1741 funno Rikens Ständer för godt, at förklara Ryssland krig; men det gick olyckligt, så at en stor del af Finland förlorades.

§. 32.

I anseende därtill, at Konung FRIEDRICH i sin höga ålder icke ågde någon Bröstarfvinge, blef Hertig CARL ULRIC af Holstein Gottorp, Konung CARL XI:s Dotters-Sonefön, 1743 vald til Efterträdare på Svenska Thronen; men, som Han då nyligen hade antagit den Grekiska Låran och blifvit vald til Kejserlig Thronföljare i Ryssland: så ville en del utnåmna den Danska Kron-Prinsen, til hvilket understödjande Dalkarlarna gjorde uprör och tågade til Stockholm. Men uproret blef stilladt och en annan Ättelågg af CARL XI:s Dotter, Hertig ADOLPH FRIEDRICH vald til Svensk Thronföljare, hvarpå fred straxt slöts i Åbo med

med Ryfsländ, som återgaf alt det in-
tagna, förutan Kymenegård och Nyflott.

Konung FRIEDRICH var 2 gånger
förmåld.

1:o. Med en Preuffisk Konunga-Dot-
ter, LOVISA DOROTHEA SOPHIA.

2:o. Med ofvannämde Drottning UL-
RICA ELEONORA.

Sedan denna Konung 1748 hade stiftat *Nordstjerne Orden* och åter upptagit de af äldre bekante *Seraphiner* - och *Svärdso-*
Orden, afled Han 1751, efter 30 års mild
Regering.

§. 33.

Ofvannämde ADOLPH FRIE-
DRICH, som redan 1743 vardt beledsa-
gad hit til Sverige, intog då straxt Ko-
nunga-Thronen, och började genast, icke
allenast at igenom Fästningarnas förbät-
tringar sätta Riket i försvars-stånd emot
fiendteliga infall, utan ock, at igenom
Riks-hushållningens ytterligare förbättring
gifva Riket en invärtes styrka.

1753 blef den Julianska stilen i Al-
manachan aflagd och den nya eller Gre-
gorianska stilen införd och antagen til
grund vid tideräkningen. Då kriget ut-
brast imellan Preussen och Österrikiska Hu-

set, funno Konung och Råd för godt, at Sverige borde deltaga däruti, såsom Borgesman för Westphaliska freden. På den grunden förklarades 1757 krig emot Preussen. Det fördes med tåga lycka, och slöts 1763 utan förlust af Länder. För öfrigt regerade denne Konung med stillhet och mildhet, tils Han 1771 d. 12 Febr. af en oförmodelig sjukdom hastigt afled.

K. ADOLPH FRIEDRICH blef redan 1744 förmåld med K. FRIEDRICH WILHELMS af Preussen Dotter LOVISA ULRICA, vår nu Allernådigsta Enkedrottning. De Kongliga Barnen äro:

GUSTAF, vår Allernådigste nu regerande Konung.

CARL, Sveriges Arf-Furste.

FRIEDRICH ADOLPH, Sveriges Arf-Furste.

SOPHIA ALBERTINA, Kongl. Prinsessa.

§. 34.

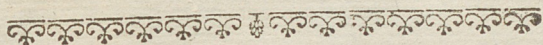
Dagen efter Hans Högstfälig Maj:ts Konung ADOLPH FRIEDRICHS dödeliga fränfälle, blef vår nu regerande Allernådigste Konung GUSTAF III. i Stockholm utropad til *Sveriges, Göthes och Ven-*

Vendes Konung, och sedermera i alla Orter
hyllad.

Hans Maj:t var vid detta högtbe-
klageliga dödstallet, tillika med Hans
Kongl. Höghet Arf-Fursten, FRIE-
DRICH ADOLPH, i Paris: kom se-
dermera i Maji månad hem til sitt

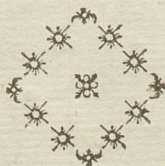
Rike, alla trogna underfåtare
til en stor glädje.

Ä N D E.

R ä t t e l s e :

Sid. 32. rad. 27: står: *C A R L XI:tes*
Dotter, läs: *C A R L IX:des Dotter.*

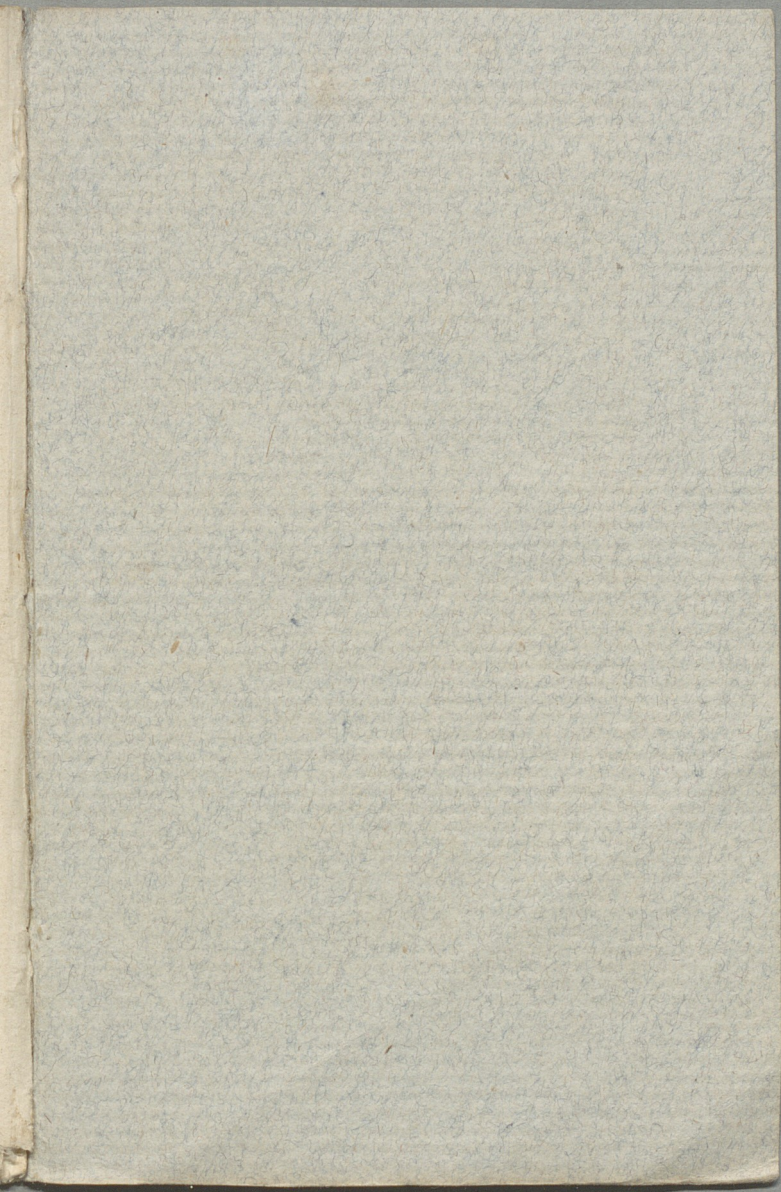
Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, including the number '27' on the left.

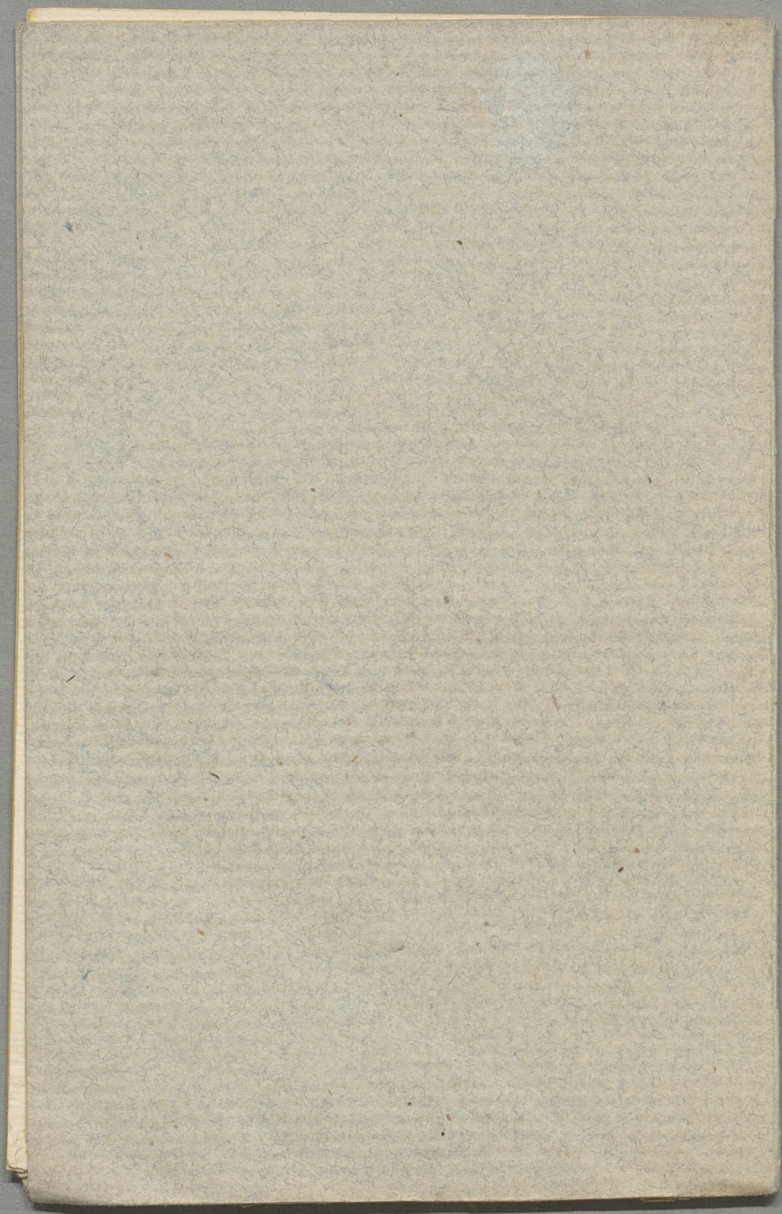
Main body of handwritten text, appearing to be a list or a series of entries, though the characters are difficult to decipher due to fading.

A section of text, possibly a signature or a specific entry, located in the middle of the page.

Handwritten text at the bottom of the page, including what appears to be a date or a reference number.

www.books2ebooks.eu